

Людина в метаантропології та трансгуманізмі й смисл людського буття

Наталія Терлецька, Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

З позиції метаантропології в статті аналізуються цінності людського буття: цінність безпеки, влади, свободи, любові, єдності свободи і любові, а також цінність такого екзистенціалу як смисл людського буття.

Усвідомлюється цінність смислу людського буття, що означає життя не тільки заради самозбереження і мінімізації страждань, але й для виявлення, розвитку, цілісної гармонійної реалізації людиною таких якостей, котрі роблять людину здатною бути не лише споживачем благ цивілізації, але й творцем культури, прагнути до гармонії духовних, душевних і тілесних потреб, вміти проявляти емпатію та долати екзистенційні проблеми відчаю та страху смерті, залишаючись людиною-творцем, зберігаючи традиційні загальнолюдські цінності, вірність екзистенціалам любові та свободи.

Цінність смислу життя людини аналізується у царині таких екзистенційно важливих понять як свобода волі та право людини на традиційні цінності.

Дослідження присвячене важливій темі втраті смислбуттєвих екзистенціалів, що як норма пропонується трансгуманізмом, маючи підґрунтя для цього у філософії доби постмодерну, а також пошукам шляхів виходу із екзистенційної, духовно-душевної та морально-етичної кризи, заради збереження смислу у бутті людини.

Теоретичну базу дослідження склали праці філософів різних епох, дослідження психологів та психоаналітиків, зокрема сучасних, останні роботи вітчизняних дослідників з метаантропології, а також останні роботи зарубіжних представників трансгуманізму.

Робиться висновок, що об'єднання цінностей свободи і любові в бутті людини неможливе без збереження традиційних екзистенціалів культури, зокрема, таких як душевність, емпатія, здатність до співчуття і співстраждання, завдяки яким наповнюється смислом людське буття.

Ключові слова: людина, трансгуманізм, постлюдина, метаантропологія, смисл життя, ініціація

A human being in meta-anthropology and transhumanism: the sense of human existence

Natalia Terletska, National Pedagogical University. M.P. Dragomanova

From the point of view of metaanthropology, the article analyzes the values of human being: the value of security, power, freedom, love, unity of freedom and love, as well as the value of such existentials as the sense & meaningfulness of human being & existence.

The value of the sense of human being & existence is analyzed in a research from such points of view as: life not only for the sake of self-preservation and minimization of suffering, but also for the development, holistic harmonious realization by a humanity of such qualities that make a person capable not only for the consuming of the benefits of civilization, but also becoming a creator of culture, seeking the harmony of spiritual, soul and physical needs, the ability to express empathy and to overcome the existential problems of despair and fear of death, remaining a human creator, maintaining traditional human values and existentials, such as love and freedom.

The value of the meaning of human life is analyzed in the realm of such existential concepts as free will and human right to have traditional values.

The study focuses on the important theme of the loss of meaningful existentials, which, as a rule, is proposed by transhumanism, having a basis for this in the philosophy of the postmodern era, as well as the search for ways out of the existential, spiritual, soul and moral-ethical crisis in order to preserve the human values.

The theoretical basis of the study was the work of philosophers of different periods, studies of psychologists and psychoanalysts, including contemporary, recent work of domestic researchers in meta-anthropology, as well as recent work of foreign representatives of transhumanism.

There is made a conclusion that the unification of the values of freedom and love in a person's life is impossible without preserving the traditional existentials of culture, in particular, such as spirituality, empathy, the capacity for compassion and feelings, which make sense of a human existence & being.

Keywords: *human, transhumanism, posthuman, metaanthropology, meaning of life, initiation*

Человек в метаантропологии и трансгуманизме и смысл человеческого бытия

Наталья Терлецкая, Национальный педагогический университет им. М.П. Драгоманова

С позиции метаантропологии в статье анализируются ценности человеческого бытия: ценность безопасности, власти, свободы, любви, единства свободы и любви, а также ценность такого экзистенциала как смысл человеческого бытия.

Осознается ценность смысла человеческого бытия, что означает жизнь не только ради самосохранения и минимизации страданий, но и для выявления, развития, целостной гармоничной реализации человеком таких качеств, которые делают человека способным быть не только потребителем благ цивилизации, но и творцом культуры, стремиться к гармонии духовных, душевных и телесных потребностей, уметь проявлять эмпатию и преодолевать экзистенциальные проблемы отчаяния и страха смерти, оставаясь человеком-творцом, сохраняя традиционные общечеловеческие ценности, верность экзистенциалам любви и свободы.

Ценность смысла жизни человека анализируется в области таких экзистенциально важных понятий, как свобода воли и право человека на традиционные ценности.

Исследование посвящено важной теме потере смыслобытийных экзистенциалов, что как норма предлагается трансгуманизм, имея основания для этого в философии эпохи постмодерна, а также поискам путей выхода из экзистенциальной, духовно-душевной и морально-нравственного кризиса, ради сохранения смысла в бытии человека.

Теоретическую базу исследования составили труды философов разных эпох, исследования психологов и психоаналитиков, в частности современных, последние работы отечественных исследователей с метаантропологии, а также последние работы зарубежных представителей трансгуманизма.

Делается вывод, что объединение ценностей свободы и любви в бытии человека невозможно без сохранения традиционных экзистенциалов культуры, в частности, таких как душевность, эмпатия, способность к сочувствию и сострадания, благодаря которым наполняется смыслом человеческое бытие.

Ключевые слова: *человек, трансгуманизм, постчеловек, метаантропология, смысл жизни, инициация*

Порівняно нещодавно відома культова група Scorpions записала свій новий хіт «Humanity, good-bye», суть якого полягає в тому, що сучасне людство, мабуть, уже віджило свій вік і настає кінець людської раси, оскільки люди розміняли свою людяність та своє буття на вигоду і задоволення найпримітивніших біологічних потреб, і їх життя позбавлене вищого смислу.

Якщо проаналізувати деякі тенденції сучасної музики, кіно, літератури, живопису та інших видів мистецтва – можна звернути увагу на те, що сучасне суспільство відзначається двома крайнощами: з одного боку, нам твердять про певну позитивну психологію та позитивну філософію у сприйнятті світу, а також про те, що кожен з нас без трьох хвилин не інакше як бог свого власного всесвіту, і людина може впоратися з будь-якими труднощами, подолати будь-які проблеми і досягти реалізації всіх своїх прихованих

здібностей, досягти великого успіху як в соціумі, так і в інших сферах свого буття, якщо побажає.

З іншого боку, існує тенденція своєрідного неодекаданса, що, ймовірно, виникла як наслідок зруйнованих метанаративів постмодернізму, результатом якої є своєрідний культ танатичних тенденцій як у мистецтві (готи, ему та т. п.), так і в певній схильності до суїцидальних настроїв, відчаю і втраті смислу життя, своєрідному сповіданні типово-голлівудського апокаліпсису безвиході, що відбивається на житті сучасної людини і суспільства загалом, наповнюючи сучасний соціум настроями зневіри, туги, чорної меланхолії, агресивними і навіть руйнівними тенденціями.

Крайнощі, які спостерігаються в сучасному сприйнятті дійсності різними представниками соціуму, відкривають непримиренні суперечності, контрасти, приховані конфлікти всередині сучасного суспільства споживання.

Безумовно, серед людей, охоплених танатичними тенденціями, може бути чимало потенційно небезпечних індивідів для решти соціуму. Саме тому безпека і мир – це одна з проблем, яка займає думки сучасних вчених.

Але існує ще одна проблема – як позбавити від страждань суспільство загалом?

Представники суспільства, які налаштовані винятково на позитивне мислення, не можуть пробачити Богу-Творцю недосконалість цього світу, тому, або повністю заперечують Бога, або замінюють Бога людиною з її вадами, пристрастями, цілком тілесними бажаннями. Таким чином, як слушно зазначав ще філософ Микола Бердяєв, ідеал Боголюдини в технократичному суспільстві трансформується в ідеал Людинобога [2, с. 5].

Ставлячи людину в центр Всесвіту і роблячи мірою всіх речей, сучасна наука прагне також перетворити людину на щось досконале з науково-технічної точки зору, у зв'язку з чим з'явилися ідеї про тілесне безсмертя, нанотехнології. Також, щоб зробити життя людини «ідеально» безпечним з'явилася чипізація як варіант встановлення безпеки та миру шляхом науково-технічної трансформації суспільства та «покращення» людської природи винятково шляхом технічних «апгрейдів».

Шанувальники філософії нью-ейдж, охоплені жадобою позитивних трансформацій з метою легкого та швидкого самовдосконалення, найчастіше, без глибоких роздумів, погоджуються з ідеями трансгуманіста Рея Курцвейла про можливість життя без страждань, цитуючи сотні разів у соціальних мережах відомі слова вченого Реймонда Курцвейла, які малюють модель розвитку людства в майбутньому.

Зокрема, звернімо увагу на наступні моменти у прогнозах, які нам моделює відомий вчений-трансгуманіст.

На думку Р. Курцвейла, у недалекому майбутньому, винятково завдяки новітнім технологіям багато людей добровільно стануть кіборгами, а через велику кількість імплантатів буде пересмислений і сам термін «людська істота». [5]. Вчений трансгуманіст також вважає, що у 2045 р. взагалі завдяки нанотехнологіям має бути реалізоване фізичне безсмертя людини і, при цьому, відбудеться злиття людини та штучного інтелекту [5].

Після прочитання про можливість безсмертя за допомогою нанотехнологій так і хочеться згадати слова Іоанна Богослова з книги «Апо-

каліпсис» про те, що люди в останні часи навіть прагнуть смерті, але не зможуть померти: «У ті дні люди будуть шукати смерті, але не знайдуть її; побажають померти, але смерть втіче від них» [4, с. 1337].

Чи будуть причини у людей, що житимуть у техногенному раю майбутнього для того, щоб прагнути смерті? Якщо замислюватися, передумови для екзистенціальної кризи в штучно створеному раю, де можуть бути задоволені всі тілесні потреби, крім духовних і глибинно-душевних, намічаються вже зараз у розвинених європейських країнах.

Ідеї техногенного раю являють собою, перш за все, реалізацію всіх тілесних потреб і домінуючий розвиток інтелекту, витісняючи на другий план душевні потреби, які в таких умовах є чимось на зразок атавізму.

Виникає екзистенційне питання, чи буде існувати взагалі любов у її істинному розумінні, як певна душевно-духовна єдність люблячої пари, здатної разом долати труднощі, зростати і облагороджувати один одного через доброту, взаємну підтримку, натхнення і співчуття? Чи залишиться місце для подібних світлих моментів у постлюдини?

Необхідно задуматися, що в собі таїть ідея про вічний рай, побудований людиною одноосібно заради власного самоствердження, де немає місця любові і співчуття – оскільки не буде місця стражданню та співстражданню, а є місце лише для програмування, технічного розрахунку і певної сингулярності, злиття в єдину інформаційну систему взаємодії, як передбачається, згідно з прогнозами вчених-трансгуманістів, з остаточної втратою особистісної та людської ідентичності та початком так званої ери технологічної сингулярності, яка має поєднати людину із штучним інтелектом та нанотехнологіями [5].

У зв'язку з тенденцією спростити людину і саме життя в соціумі до рівня програмованої взаємодії, результатом якої, згідно з версією вчених-трансгуманістів і постгуманістів, буде життя без страждань, потрібно задатися питанням, чи можливі прояви в такому світі стану душевності, душевного тепла і справжнього кохання, заснованого на шляхетності, співчутті і самопожертві, чи залишиться місце для справжньої творчості, що дає незрівнянні дивовижні переживання інсайту та катарсису, чи буде сенс у простих душевних людських відносинах, які дозволяють нам формувати цінності нашого життя і відчувати себе щасливими людьми? Чи не

перетвориться штучно програмоване життя на якийсь пластмасовий сурогат, що дає суспільству ярлик «пластмасові люди», як нерідко вже зараз, наприклад, називають наші співвітчизники-емігранти європейських людей?

Можна говорити, що у сучасних розвинутих країнах Заходу вже в наш час у суспільному житті, на рівні екзистенційних цінностей та їх сприйняття, присутні елементи трансгуманістичного земного раю, де люди позбавлені як страждань, так і здатності до любові і співчуття. Наприклад, якщо проаналізувати фільм-притчу норвезького режисера Йенса Ліена «Недоречна людина» (2006), можна побачити, що екзистенційні цінності розвинених західних країн уже і зараз вміщують у себе, по суті, модель майбутнього, яку малюють нам вчені трансгуманісти, – поки це виражається на рівні сприйняття світу, особистості іншої людини, сенсу життя, поведінки в соціумі, втілюючись в домінуючому прагматичному гедонізмі, практицизмі, домінуванні інтелекту, витісняючи повністю душевність із стосунків навіть між близькими людьми, імітуючи душевні переживання різними масками, фантазіями і рольовими іграми.

Цей фільм відображає багато проблем сучасного західного суспільства, де люди вже практично змогли уникнути страждань і можуть пізнати всі види насолод: соціальна самореалізація, стабільна, добре оплачувана робота, регулярний секс, різні види розваг і т. п. Але в морі цього штучно створеного позитиву відчують себе недоречними люди, для яких дорожче золотої клітки або, у нашому випадку, пластикової клітини в стилі хай-тек, – душевне тепло і живі природні емоції і почуття, які стають розкішшю у світі позитиву та показної успішності пластикового світу, заснованого на ідеальному розрахунку, вигоді та байдужості.

У зв'язку з цим важливо задатися питанням, чи буде людина доречною взагалі в світі майбутнього, де технології спрощують життя до рівня простих мікросхем та чи залишиться людина людиною в цьому світі, програмованому на 100 % успіх, позитив, повну відсутність страждань, а разом з цим – відсутність співчуття і душевного тепла, які неможливо сформувати в ідеально-позитивному світі?

Щоб краще зрозуміти загрози, які стоять перед сучасним людством в образі транс- і постлюдини, можна згадати давні перекази про те, що людина повинна пройти випробування в реальному світі, а не у віртуальному, заради того, щоб

зростити в собі мудрість і виховати в собі серце і душу, – тільки тоді людині можуть бути дані дари від Вищого, Горішнього Світу.

У давнину люди не йшли від страждань, а, навпаки, вважали для себе це формою ініціації в певних обставинах, в той час як трансгуманізм пропонує нам залишитися на рівні деяких істот, які переживають життя віртуально, а отже, ніколи не вступають в битву зі своїми пристрастями, ніколи не дорослішають, ніколи не радіють щиро, тому що позбавлені страждань, здатних навчити людину людяності і вмінню, долаючи труднощі, робити усвідомлений вибір. Іншими словами, трансгуманізм, в обмін за позбавлення від страждань позбавляє людину найдорожчого – безсмертної душі.

Для метаантропології – вчення про межі буття людини – проблема розвитку і трансформації людини однозначно пов'язана з повноцінною та цілісною реалізацією базових духовних та душевних цінностей, і, якщо заради розвитку суспільства і зменшення страждань та збільшення комфорту потрібно поступитися здатністю людини до повноцінного життя, варто вибрати можливість збереження краси ціннісного світу людини, а не прогрес цивілізації та суспільства загалом.

Обираючи цінність екзистенціалу добра, людина приходять до краси вчинків та відносин, відносин відкритих, діалогічних та шляхетних. Саме таку красу мав на увазі Ф.Достоевський, коли писав про красу, «яка врятує світ» [8, с. 79].

Щоб поглибити розуміння такого цілісного підходу до розуміння розвитку і трансформації людини, варто прийняти за основу певну ієрархічність, без якої неможливий повноцінний розвиток особистості, і цю тему глибоко і змістовно розкриває філософ Микола Бердяєв: «Вічним початком в тілі є не його матеріальний фізико-хімічний склад, а його форма. Без цієї форми немає цілісного образу особистості» [1, с. 1]. Філософ стверджує, що плоть і кров не успадковують вічного життя, тобто не успадковують матеріальність нашого занепаłego світу, але вічне життя успадковує одухотворена тілесна форма. Тіло людини, на думку філософа, у цьому сенсі не є тільки один з об'єктів природного світу, воно має й екзистенціальний смисл, воно належить внутрішньому, не об'єктивованому існуванню, належить цілісному суб'єкту [1, с. 1].

Така концепція видатного філософа наближається до світоглядних позицій православних старообрядців, які сприймають тілесну форму

людини як видимої частини душі. Микола Бердяєв стверджує: «Реалізація форми тіла привходить в реалізацію особистості. Це якраз означає звільнення від влади тіла, підпорядкування його духу. Ми живемо в епоху, коли людина і, перш за все, її тіло виявляються непристосованими до нового технічного середовища, створеного самою людиною (Див. мою статтю «Людина і містика» і книгу Cogel. *L'homme est inconnu*). Людина роздроблена. Але особистість є цілісне духовно-душевно-тілесне істота, в якій душа і тіло підпорядковані духу, одухотворені і цим з'єднані з вищим, надособистим і надлюдським буттям. Така внутрішня ієрархічність людської істоти. Порушення або перекидання цієї ієрархічності є порушення цілісної особистості, зрештою, руйнування її» [1, с. 1].

Філософ підкреслює, що людина є багатогранною, плюральною у своїй природі, і гармонійну упорядкованість, цілісність особистості людині дає змогу розкрити винятково вектор спрямування особистості назустріч вищим трансцендентним потребам духовного буття, без яких неможливий повноцінний творчий розвиток: «Дух є не природа в людині, відмінна від природи душевної і тілесної, а іманентно діюча в ньому благодатна міць (подих, дихання), вища якісність людини. Справді активним і творчим в людині є дух» [1, с. 1].

Таким чином, людина, в контексті метаантропології, цілісно проявляє, розвиває та гармонізує свою особистість, завдяки підпорядкуванню тілесних та душевних потреб вищим потребам духовного буття. При цьому тілесна форма людини є, по суті, видимою частиною її душевності, а отже, гендерна ідентифікація на рівні статі, а також зовнішній вигляд людини мають бути адекватними своїй природі. Людина повинна трансформувати своє душевне єство заради вищих потреб духовного розвитку і одухотворювати тілесність, завдяки внутрішній «алхімії» – завдяки здатності душі до пробудження.

Звичайно, для такої цілісної зрілої людини повністю знімаються і взагалі не існують такі проблеми, як внутрішнє несприйняття себе на рівні статі, бажання змінити стать, відпадає проблема конфлікту із своєю природою, оскільки уся природа людини, виражена у її душевності та тілесності, підпорядковується духовному життю людини. Людина у метаантропології досягає гармонії душі і тіла, долає відчай перед смертю, завдяки ієрархічному підпорядкуванню природного (душевного та тілесного єства) ви-

щим духовним прагненням.

Людина в постантропології, натомість, на думку вчених-атеїстів, має суто тілесну та соціальну природу.

У такої людини ієрархічність особистості підміняється ієрархічністю тілесних та соціальних потреб. Для такої людини притаманна підміна духовного життя суто інтелектуальним і витіснення душевності через домінують роздмуханих потреб і жадоби до безкінечного споживання, отже, єдиною шкалою ієрархічних цінностей для такої людини постають, відтак, хіба що фізіологічні потреби та потреби у безпеці.

Трансгуманізм і постантропологія, відштовхуючись від традицій доби постмодерну, продовжують свій розвиток вже не у відхиленні від норм і цінностей, як це характерно для постмодерну, а у повній нівеляції смислу життя та підміні питання про смисл необхідністю подолання страждань будь-якою ціною – навіть ціною втрати людської ідентичності.

Якщо повернутися до аналізу особливостей доби постмодерну, буде важливим наголосити на такій визначній рисі, як втрата такого смислового та буттєвого поняття як «норма». Ще на початку ХХ ст., за часів модерну, Зігмунд Фрейд заклав для цього підґрунтя, зробивши «мірою всіх речей» сексуальність і, стверджуючи, що певні розлади психіки, котрі призводять до втрати гендерної ідентичності, для людини не є аномаліями, а, навпаки, можливістю повної реалізації своїх органічних потреб, до яких насамперед відносилися сексуальні потреби, звужуючи смисл буття людини лише до спраги у задоволенні потреб та нівелюючи вищі духовні прояви особистості.

Продовжуючи ці тенденції, доба постмодерну виправдовує відхилення у духовно-душевному розвитку особистості, які можна було б подолати, зокрема шляхом логотерапії, та робить нормою розвитку людини будь-які біполярні розлади, що призводить до прийняття у якості норми так звані «сексуальні меншини», проблеми трансвеститів тощо, та дає змогу говорити про те, що людина народжується взагалі без будь-якої статі і тому кожен має право змінити стать за власним бажанням.

Безумовно, відсутність цілісності особистості, відсутність критеріїв норми, відсутність поняття про розлад як результат призводять до мутацій не лише душевних, які починаються там, де людина не усвідомлює смислу свого буття, але й тілесно-статевих та гендерних, які є наслідком внутрішнього занепаду особистості,

унаслідок чого людина кидає виклик своїй природі, бажаючи змінити своє єство.

Така позиція є неприйнятною для дослідників, що базують свої погляди на світоглядних концепціях християнського екзистенціалізму, а також метаантропології. Необхідно розвивати не лише технократичну модель суспільства, але й розкривати у людині особистість, шляхом розвитку її духовно-душевних вимірів індивідуальності у прагненні до свободи та любові.

У випадку якщо через домінування технократичного суспільства, цивілізація матиме намір остаточно поглинути та розчинити в собі культуру, подібно до Кроноса, що пожирає своїх дітей, варто замислитись цілковито серйозно, як цього уникнути. Адже, зокрема, постгуманістична ідея про необхідність чипізації людства може призвести до повного нівелювання особистісної свободи та тотального контролю з боку соціуму, що призведе до втрати загальнолюдських цінностей та їхньої підміни цілковито утилітарними комп'ютерно-керованими моделями програмування поведінки мас, заради реалізації інтересів еліти, що очолить новостворений «техногенний рай», де підпорядкування соціуму заради досягнення миру і безпеки буде основною цінністю.

Вирішення проблеми трансформації людини потрібно перенести із сфери тілесності у сферу душевно-духовної царини, лише таким чином можна зняти всі домінуючі суперечності.

Нові технології у прагненні звільнити людину від страждань, перш за все, зазіхають на звільнення від душевності та свободу волі.

Постантропологія, звільнена від усіх метанаративів, пропонує, по суті, людині здобути

мир та безпеку, які аж ніяк не можуть замінити щастя. І якою ціною? Втратою всіх найдорожчих людині цінностей: гендерної ідентифікації, сімейного життя та родинного спілкування.

Втрату душевності не можна компенсувати жодними матеріальними досягненнями. Людина майбутнього, яка стане єдиною з усім людством завдяки комп'ютерній сингулярності та отримає звільнення від страждань завдяки новим технологіям, буде також і людиною, яка не здатна не лише до страждань, але й до справжнього людського щастя.

Метаантропологія пропонує свої відповіді і свої альтернативи розвитку і трансформації для сучасного людства [8, с. 69–88], перш за все, це повернення до цінностей традиційного суспільства, а також більш глибоке й ґрунтовне переосмислення як самого поняття «людина» у її сакральній ієрархічності, що передбачає підкорення душевного і тілесного єства вищим потребам духу та прагненні до трансцендентного, – так і переосмисленні поняття цілісності людини. Таким чином, поняття цілісності людини метаантропологія розуміє і пізнає у трисадності духовного, душевного і тілесного. Також у взаємозв'язку людини з важливими екзистенціалами буття, у важливості усвідомлення таких понять як «добро» і «зло», у взаємозв'язку зі смыслом буття і вищим покликанням людини до духовної творчості, душевної краси, гармонії душі і тіла, ієрархічно підпорядкованих вищим прагненням духу людини до трансцендентного буття, що і визначає якість буття і гармонію в житті людини.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бердяев Н. Проблема человека (К построению христианской антропологии). 1936. *Путь*. j50. С. 1. URL: http://www.vehi.net/berdyayev/chelovek.html#_ftn1.
2. Бердяев Н. Царство Духа и Царство Кесаря. Москва : Республика, 1995. 167 с.
3. Крилова С. Краса людини: особистість, сім'я, суспільство (соціально-філософський аналіз). Ніжин : Аспект-Поліграф, 2011. 344 с.
4. Откровение Иоанна Богослова 9:6. Библия или книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета. Киев : Типография Киево-Печерской Успенской Лавры. С. 1337.
5. Ребелло С. Рэй Курцвейл: люди смогут обмениваться телами и жить вечно. URL: <http://playboyrussia.com/chtivo/intervyu/rey-kurtsveyl-lyudi-smogut-obmenivatsya-telami-i-zhit-vechno/>.
6. Шелер М. Формализм в этике и материальная этика ценностей. Избранные произведения. Москва : Изд-во «Гнозис», 1994. 490 с.
7. Хамитов Н. Философия: бытие, человек, мир. От метафизики к метаантропологии. 4-е издание, исправленное и дополненное. Киев : КНТ, 2017. 268 с.
8. Хамитов Н. В. Развитие и самореализация людини: проекти метаантропологии і постантропологии. *Філософська антропология: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту*. Київ : КНТ, 2017. С. 69–88.
9. Хамитов Н. Тайна мужского и женского. Киев : Либідь, 2002. 176 с.

10. Хамитов Н.В. Люди тоски и люди скуки. Киев : КНТ, 2019.
11. Bostrom Responds to Fukuyama's Assertion that Transhumanism is World's Most Dangerous Idea. World Transhumanist Association.
12. Kurzweil Ray. The Singularity Is Near: When Humans Transcend Biology. New York : "Viking Adult", 2005.
13. Huxley J. New Bottles for New Wine: Essays. London : Chatto & Windus, 1957. 318 p.

REFERENCES

1. Berdiaev, N. (1936). Problema cheloveka (K postroeniju hristianskoj antropologii). [The problem of man (Towards the construction of Christian anthropology)]. *Put – The way*, 50, 1. Retrieved from http://www.vehi.net/berdyaev/chelovek.html#_ftn1 [in Russian].
2. Berdiaev, N. (1995). *Carstvo Duha i Carstvo Kesarja [The Kingdom and the Spirit and the Kingdom of Caesar]*. Moskva: Respublyka [in Russian].
3. Krylova, S. (2011). *Krasa liudyny: osobystist, simia, suspilstvo (sotsialno-filosofskyi analiz) [Beauty of man: personality, family, society (socio-philosophical analysis)]*. Nizhyn: Aspekt-Polihraf [in Ukrainian].
4. Otkrovenie Ioanna Bogoslova 9:6 [Revelation of John the Theologian 9: 6]. *Biblija ili knigi Svjashhennogo Pisaniya Vethogo i Novogo Zaveta – Bible or books of the Scriptures of the Old and New Testaments*. (p. 1337). Kiev: Tipografija Kievo-Pecherskoj Uspenskoj Lavry [in Russian].
5. Rebello, S. *Rjej Kurcvjejl: ljudi smogut obmenivat'sja telami i zhit' vechno [Rebello S. Rjej Kurcvjejl: ljudi smogut obmenivat'sja telami i zhit' vechno]*. URL: <http://playboyrussia.com/chtivo/intervyu/rey-kurtsveyl-lyudi-smogut-obmenivatsya-telami-i-zhit-vechno/> [in Russian].
6. Sheler, M. (1994). Formalizm v jetike i material'naja jetika cinnostej [Formalism in ethics and the material ethics of values]. *Izbrannye proizvedeniya – Selected works*. Moskva: Izd-vo "Hnozys" [in Russian].
7. Khamytov, N. (2017). *Filosofija: bytie, chelovek, mir. Ot metafiziki k metaantropologii [Philosophy: Being, Man, World. From metaphysics to metaanthropology]*. 4th ed. Kiev: KNT [in Russian].
8. Khamytov, N. V. (2017). Rozvytok i samorealizatsiia liudyny: proekty metaantropolohii i postanropolohii [Development and self-realization of man: projects of metaanthropology and postanthropology]. *Filosofska antropolohiia: aktualni problemy. Vid teoretychnoho do praktychnoho povorotu – Philosophical Anthropology: Current Issues. From theoretical to practical rotation*. (pp. 69–88). Kyiv: KNT [in Ukrainian].
9. Khamytov, N. (2002). *Taina muzhskoho y zhenskoho [The secret of male and female]*. Kyev: Lybid [in Russian].
10. Khamytov, N. V. (2019). *Liudy tosky y liudy skuky [People are longing and people are bored]*. Kyev: KNT [in Russian].
11. Bostrom Responds to Fukuyama's Assertion that Transhumanism is World's Most Dangerous Idea. World Transhumanist Association.
12. Kurzweil, Ray. (2005). *The Singularity Is Near: When Humans Transcend Biology*. New York: "Viking Adult".
13. Huxley, J. (1957). *New Bottles for New Wine: Essays*. London: Chatto & Windus.

Терлецька Наталія Олександрівна
 Аспірантка
 Національний педагогічний університет
 ім. М.П. Драгоманова
 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9

Terletska Natalia
 Ph.D. Student
 National Pedagogical University M.P. Dragomanova
 9, Pyrohova str, Kyiv, 01601, Ukraine

Email: kfa_ifon@npu.edu.ua

Цитування: Терлецька Н. О. Людина в метаантропології та трансгуманізмі й смисл людського буття. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2020. Т. 23, № 1–2. С.59–65.

Citation: Terletska, N.O. (2020). Liudyna v metaantropolohii ta transhumanizmi y smysl liudskoho buttia [A human being in meta-anthropology and transhumanism: the sense of human existence]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 23 (1–2), 59–65.

Стаття надійшла / Article arrived: 18.01.2020

Схвалено до друку / Accepted: 22.02.2020